

Dm. LEBEDEV

ЗКМ.А.
А-330.

И. С. НИКОЛОВ — кэсүрген

ҶАҶ ӨСКҮРИМ
МОПР МААНЬНЪН
АЛДЪНДА

ОГИЗ
Бөлыги

Ожрот-Тура
1933 Ҷ.

D m. LEBEDEV

ÇAŞ ӨSKYRIM MOPR MAANЬNЬN ALDЬNDA

I. S. NIKIFOROV—kocygen

24808

~~30 3 15
10
KIII~~

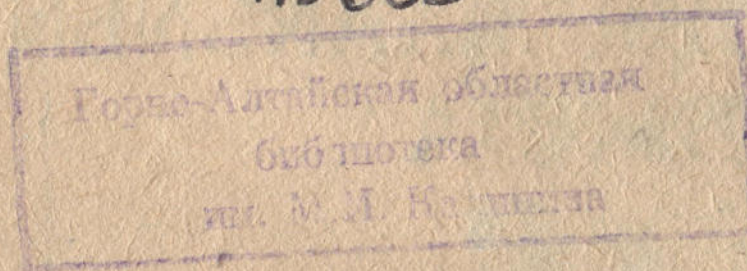
OGIZ
bolygi

Ojrot-Tura
1933 ç.

ЗКСМ 1

А-330

415688

Ответственный редактор Кучияк П. В.

Технический редактор Сыркашев И. А.

Сдано в производство 19/XI-1933 г.

Вышло из печати 15/XII-1933 г.

Печатных знаков в 1 п/листе 89,440

Ст. формат Б-6

Наряд № 930.

Тираж 1000 экз.

Объем II л.

Облито № 1031.

г. Ойрот-Тура, типогр. имени Клары Цеткин, филиал ОГИЗ'а.

Klasstardıñ soguştarı Marna-la Somma- dagı soguzındıj

Revoljutsija soldatarı ɵlyminde ajanbas ɵlyp ıadylar. Olor-
doñ kɵp kizi vojınyñ birde temdek artırganı ıok ıurymı-
neñ ajrıyp ıadylar. Bistiñ toolu salgan sıgımdarıvıstıñ toozı
—Revoljutsija kuıcsıny vıciktiñ aculu listeri kɵp tereñ ıeşty,
toozı mıñdar la toololor ıarı sıkpragan ɵlymder kuıcsın vıcigi-
ne kirvej yrelip ıada kalıp ıat. ıe olordıñ undulvaj artkanıda
syreendu vytken keveri le sosıda kajkadıp turular. **1931 ıy-
dın turkunına burzuazijanıñ kıpnap ıylajtan zastenkaların-
da ɵltyrgen, ıargylap ɵltyryp salgan, ɵltyre kıpnap salgan
kızilerdin toozı millionıñ artıka ıetti.**

Ol turgan tsıfra tooıny usıryn sananvajıca volvos, onı
undudarı ıok. Revoljutsijanıñ tartışka kirgen uluzınan bir
ıyl ortozına million toolu ıeryu ıogoldı. Kerek munajıp vytk-
kennen kɵrɵ klasstar ortozında tartışzu kajız kreely tıñıganın
vodoor. ıer ystynde ıurtyñ tekşi ıuulaşkan kɵp kan tɵgylgen
ıylдарında karşıgışkandardın ıogoltkondorı onıñ emeş le
artık volgon. Ol ondıñ bir ıanınyñ—proletariat la olordıñ bir-
leşken ıevi birlerden volgon. Burzuazijanıñ ıogoltkonı onıñ
uraak as volvoj kajıyn: tizineñ ɵrɵ ıepsengen vojlorı teñ turu-
zar ulus la tartışarınan udurlazar ıepsel ıok kızı kol ulustı
tavına kırgan artıksınır turular.

Bu kanga ıekɵn millionnyñ akalu ıarını ıaş ɵskurymge
kelizip turu. 1931 ıyldagı Germanijada faşist terroynıñ kıpjal-
dagan ıys vezen kiziniñ ortozında ıaş uuldar la emes, ıe tanıt-
tu valdarda var turu: on veş ıaştu Val'ter Zell', Al'bert ştandt,
Iozef Xramovskij, on altı ıaştu Gans Gorn, Erix şaklov, Ernst
Natan onıñ do arıları. Burzuazija revoljutsijanıñ ıaş ɵskury
mın ancadala kazırıanır kıpjalda turu. Livknextın „**ıaş ɵskury
kemge kozılza kijinde vyderi olor lo**“ degen tereñ ukaalu ıeziniñ
usıryn burzua ɵskɵlɵrdɵn artık vilip salgan turu.

Çaş öskyrım proizvodstvo izinde selimer kadra, turgan ceryge kozuntь rekrut dep ölor bilip turu, ondъj neme kapitalista çanь la turatanьna keler cakta alanьzly surak dep, ölor bilip turular. Onьң ucun çaş öskyrımniң revolutsija çolь la etken nele kьльгьн куун kajral çok vьlca vazьp turular. Olordь komsomoldьң agitatsljazьn „çetkerly sajkak“ dep onon zakon la korьp turular, olordь voьjьnьң unter-ofitserlerine Prişibe- evterge yuretirip faşist kьльгьna kijdirip turular („çaş öskyrımди тьңдар“ Germanija zakonь) eң ucunda, olordь voьjьnьң sagьzьnca edip tavьna çakararьnaң cökөгөndө, olordь sek çok tort kьpьp salьp turular.

Çer ystynde alvatь tekşi çuulazarda Marna la Sommadagь*) soguştar kizi çyrymin çigeninenç klasstar frontorьnda kiziniң emdi kьpьlp turganь ajdarь çok көp. Çe klasstar tartьzuunьң Marna la Sommazьnda soguzьnьң vaşkazь mundьj: mьnda тьп çazьn kьskanvas soguş volup turu, mьnda kanajdada çөптө-zөрl, eptezeri çok soguş volup çat, bu soguş ekydiң biryzi—ka-pitalizm politika-ekonomikazь ucurunda çok volup çьльjza la toktoor. Bu tartьzuda vozodu volbos; kyn taң atkan zajьn tam тьңpьp yzeri kazьrlanьp braadar ucurlu. Em tura burzua revolu-tsija proletariattь vazьp çovozьdarga kiceep turgan emes, onь ordь la çok ederge turu. Klasstar yzeri vojlogьnьң çargьzьn ederge cьgargan eziniң Gil'otinazь*) kьnyң zajьn çorugьn tyrgen-dedip klaat. Çьldьң çьlga kapitalist etken çargьlarьnьң kandu codь (balans) özur turu, olordьң ölturyşke vudyrgen çargьla-гьnьң тоозь:

1925 ç—447

1929 „—14,625

1931 „—91,548

Emdi-de revolutsijanьң idely uluzь vaza kanca on, kanca çys muң kizi Italijanьң, Rumьnijanьң, Pol'şanьң, Kьdattьң, Meksi-kanьң onon do öskө çurtarda alvatь çonьnьң çurtarь maka cь-kan, ne keregi tekşi çettire çazalar degen „demokrat“ çakarulu onco nemee yurengen syrekej degen „tsivilizatsijalu“ Germa-nija la Angilijanьң çurtardьң çer aldьnda kьjьndu karackь tyrmelerinde otturular! Tyrmee vektetken nele kizi klass fron-

*) Marna la Somma—suular, Frantsija çerinde akan, telekejdiң çuu tuzunda olordьң çakazьnda syrekej çaan soguştar volup turgan.

*) „Gil'otina“ maşina, onь la ölturyşke çargьlagan çargьda көптө kiziniң vazьn çava çanьs kezeten.

тынаң тышкен тартышы болуп водольп туру, ол капиталга олчоо тышкен кизи болуп туру, оны өлтырвей, кerek өјине артыскан да болзо, оны узык чок улaj өлымниң коркузына чургузыр чадьлар.

Proletariat kapital la mundыj tartыzuunda сыраңaj korulta-зы чок турган emes, онызы водольп чарт. Kommunist partijalu, Kominternalu болгоноң вери, совет союз буткенең вери—proletariat tartызар, војын коруланар, удурa савызар, көр сепер көргөн арга чазар алды, ондыларь кун зайын чараныр, елвер, класс tartызууның чаан korulta ceryу вольтр чазалыр вараат.

Munan бирle чыл ozo фашистар Germanияның оромдорын алдынаң чаңыс војлорь еелер тургандар. Оlor işmekcilerди толукa көлөніп өлтырүп, kommunistардың demonstratsijаларын таварь, işmekcilerдиң чаткан черлерин аткылар војлорьның чазалду (parad), вайрамдарын edip туратан болгон. Proletariat ол тушта кайралы чок кару берерге taskagalak болгон. Чe em тура ne болуп турганын көрзөгөр. Бу калгансы өјинде Берлинде, Гамбургта, Хемнитсле, Dortmundта, Кел'нде, Эссенде оромдорында болуп турган tartызудь көрзөгөр. Фашистер казыла черде организovat etken удurlазар турушка таварызыр турдылар, согушкан черлериниң кайзызынаң да фашистердиң алыр чанган согушта шыралаткан улузь оlorдың таварган işmekci улустың шыралаткан кизилериниң тоозь көр болуп турды. Компартия ваштаган proletariat **фашистарга каршы војын коруланатан чепселге ууренip алды**. Emdi тура işmekcilerдиң оромдорында фашистардың Штурмовик вандаларь ваşkыдагы сылар вelen мөрөј алатаны болвој туру.

Оны аразында proletariat чон la туруп komудal айдыр турузатан чепсeldi колго алды. Sakko la Vantsettini өлтырер чаргы la tartызудың керегинде болгон кампаниязын eзep алалы. Качанда чалтанвас Американың капитализмдери, казызы өјин өткөн војлорь өлтырер etken чаргыны көр чылга четтире сакыдарга салыр турдылар, ол нениң учун деже? Komудal толкуу телекејди текш евире алган, Америка чуртың кизизи кайзыда черде чоньң сугуль кычуркагань таватар таңмазы водолду volo берген.

Emdi тура vaza онды ok кайкамсык (Stixijныj) кучунду комьдал Skottsvorodo тырмеде вektetgen чetti negр улусты өлтырерге etken чаргыны өлтырзин удадыр туру. Кыдат черинде көр чоньң komудаль мaktulu Rueggтерди кыжалдаң аргалар алыр калды. Чe мында proletariat керегин четтире выдырүп алгалак туру. Мынаң өскө канса чус revolutsija улузын өлымнен аргалар, etken чаргыларды вустытыр, вазыла ијdirген, катан (me-

dlenoj) ɵlymge molçogon ulustь çerine ojto çandьrgan, keregi aajlangan, merly volgon. Grek çurtьnyң ceryu ortozьna eki komsmoldь tartьzudьn ɵzin ajtkan ucun ɵlymge vurulagan çargьdan көp çon turuzьp syreen komudaldu tartьzu edip ol komsomoldordь ɵlymneң argalaj-la olordьң vuruzьp taştadьp salganь çon ukkan neme. Onojьp vytken kereker көp.

Proletarijdyң revoljutsija uluzь vuzua çargьnyң (sudьny) çar ajdatan (tribuna) taktazьn revojjutsija taktazь edip kuvultarьn çettire yurenip aldьlar. Italiya çurtunda komsomoldordь çargьlagan çargьda revoljutsija uluzьn kamaanьnda çargь şyultezi faşistardьң çarabas kьльgьnaң kьльktarьn cьgardь ondьj kьльktardь көp çongo tekşi çarlu volo verdi.

Italiya çurtьnyң komsomoldordь vojlorynyң çargьzьn edip turgan kьjьncь çargьcьlaga ajtkandar: bis sler-le ermektezip turgan emes-slerdiң vazьgar azьra çon-la ermektezip turubьs, ne deze Italiya çurtьnda bis olorgo sɵs ajdar tribun çaңьs bu degender.

Andre Martinьnyң, Maksa Gel'tstin, Beloruss Gromadazьnyң Sofijada volgon Bolgariya çurtьnyң komsomoldordьnyң Lejptsigede Germaniya komsomoldordьnyң çargьzь, Şalaj-la Fjur venger çurtьnyң kommunistarьnyң çargьlarь oncozь sud oturgan turazь-la işmekciniң oromьnda turgan ulus vuruladьp turgandardьnyң ajtkan karu sɵzin birizinde taştavaj muң-la toolor ulustar volup kalьny çongo kattap ajdьp uguzup turarlarda çargь keregi oncozь çava kucyndy revoljutsijanьnyң demonstratsijalarь volup kuvьlgьlaj vazьp turdьlar.

Revoljutsijaga vaştandьrar ucurdьnyң kucyni kajzь krely syreen çaan volgonьn temdeke ajtsa Sofijada çargь volgon tuzunda çart көryngen neme turu. Oromnyң uluzь vuruladьp turgandardьnyң çargьda (zalda) ajtkan (lozung) sɵsterin çastra alvaj tutkan podoldu turdьlar, şьlakta işmekci kereciler komsomoldorgo karşu kere sɵs cьgarvaj turdьlar, olordь ecide arestovat edip tyrmee çaar apparьp turarda olor vastra bis komsomol-lo çaңьs sagьştu dep çarlap turdьlar.

Tyrmee-de kirgen soondo, revoljutsija kizizi sraңaj korultazь çok volbojt. Çon komudalь onь vozodьp volbozo, kacьp cьgatань çok-volzo, ol aldьnda cenegen argань aş icpej torolojtonьn çazar çadyr. 1930 ç. kapitalist tyrmeleriniң oncozьnda 127 torolozu volgon, vekte oturgan ulustan oo kirişken kizi 9137. Ecide kijinde çьlda 133 toroloştu voldь oo kirişkeni 20665 kizi. 1930 ç. torolozu çava toozьla 45295 konok 1931 çьl-

dagъзь 46962 konok. Bis koryp turubъs proletariat vu arganъ tam koptodip çadyрь. Torolozu tyrmee тыштында ulustың karusaarъna çedingende, çonnyң kilegen komudalъ voluşkanda torolozu kыjыncыларъ çenetten kycyni syreen çaan neme volup turu.

Rumъn çurtтың akalu komsomolkazъ Faja **Lipşits** torolojtonъla argalanъp tyrmedeң vozongon. Rueggiler torolojton argazъla karaңuj çerdeң volnitsaga көckөnder. Parizte Sante degen tyrmede oturgandar torologonъnaң ulam Tard'e vaşkaruınyң arestovat etken valdardъ kыjaidarъnaң vozottыrgan. Yzeri revoljutsionnoj çon komudalъ kozulgan tuzыnda vu arga kacanda voluş tuzalu volup çat.

Өrөлөp çarangan өjinde vu revoljutsijanъң terrorga karşu mundъj komudajtanъ **politiceskij zavastovkazъna** kolvolъza veret (faşistardың katu çaңъna өjin өtkyre dekretterge udra karşu German çurtыndagъ zavastovka) **revoljutsionnyj demonstratsijalar** faşistarga karşu majdың vaştapkъ kыnynde, avgustың vaştapkъ kыnynde, Germanijada, Pol'sada, Anglijada, Amerikada, İspanijada volgon demonstratsijalar), ucunda **vostanija** tujmeen volo vereten. Munajъp klass tartъzuınyң soguštаръnyң temezy izi tam көптөp çadyрь, munajъp proletarij voјъn korunar uğura çaltanvaj tavarar çepselin çazar turular.

Çe em tura revoljutsija komudalъ çetire өrөлөp kycine çedingelek çatkanda tekşi telekejdıң altъ ulyzınıң bezyzinde vaşkaru kapital kolunda turganda bistin oncozъnaң artъk sanaarkap voluzar argavъs, kapitaldың kolыnda kыjnadъp turgandarga, tyrmezinde oturgandarga өltyrtkenderge kыjnadъp kenegen ulustarga olordың vilezine, revoljutsija keregine kыskanvaj voјъna nedeң-de vaalu тыпъ çazyп verip çatkandarga, mundъj million toolu kizilerge vuur acыjъ kileeri turu. Litva çurtтың komsomolkozъ Z. oturgan tyrmezineң Leningradtagъ voјъnyң (şef) MOPR uluzъna munajъp vicidi:

Sler mee kiler çatkanъgardъ, meni sanaganъgardъ vilip turganъmda, mee kyc volor-vo? Ajlanajъn көrkijlerim, slerdiң vicigen vicigigerdiң kajzъzъda mee kynneң artъk vaalu, onъң kajzъla cijyzi mee koot sygunуş verip çadyрь, onоң ulam mee sakъp oturаръ uur volvojt, ne deze? Men sler-le tuştazarъm dep vilip turganъm ucun.

Tyrmenideң korkuštuzъ kara çaңъskan oturаръ ajra velytkeni (izoljatsija) volъp çat. Tyrmede vektetken kizi ajlynda vilezi aştan toro өlgylep çatkanъn, olorgo bir voluş etken neme çok dep vilgen tuşta onъң sanaazъ karъksъnarъn vodozoor! İş-

mekcilerdin syreen çaan nekêrligi vojьnyь tartьzuda turgan uluzьna kileer, olordьn çuuktaryьnda taştavas, olordьn çyreginiьn soguzьn millionoьn toolu kalьn çon ukса karuzььrь vьzu dep ol revoljutsija uluzьn şak bu idelendirip turu, olorgo turuştu voloryьn, soguşka korkuş çok vararyьn kandyьda kyьnga cьdьm voloryьn bu verip turu. Revoljutsija uluzь çaş-çajьm çyrymin bilves. Olordьn ol çyrymin tyrmeniьn kyьndu karackь zastenkalarь-la kapitalistьn (inkvizitsija) çer çarattьn aldьndaagyь kyьndaryь çip salat. Çe olor vojlorьnyьn çaş-çajьm çyrymin milliondor toolu eškөлerdin çaş-çyrymi tam artьgьnca çaranzьn dep toluga verip çadyьlar.

Bistin vicigivisti kьcьrgan çaş kizi, bu mundьj volup turganyьn sanaryь çyrdin-be? Bu cьlda vis XVIII MJUD edip eьtkyrdibis, MOPR-dьn on cьlyьn vajramdaarga veletenip turubьs. Bu kyьnderde sanaryь kьr, kьzyl granitsanyьn aryь çanyьnda alvatь kizi cьdaaryь çok çer le bistin işti taştavaj iştegence turgan uluska tuza volgondьj neni ettin?

On akса onьn çyrimi.

Sler MOPR-dьn on akса kanaar vraatkanyьn vilerge turugar va?

* * *

1931 cьlda kapitalist çurtaryьnda 25000 kiziniьn tyrmee vektödör edip çargьzь vytken. Administrativnyь çakaru çolyьnca birde çargь çok, umaka kanca kanca çys toolu ulus tyrmeledip, vektetti. Gorgulov etken kerekte tenek kьlyktu adь cьkan K'japp şak ol Parizьn politsijazьnyьn prefektь majdьn 1 kyyniniьn aldьndagyь konoko Parizьn kompartijazьla komsomolyьnyьn organizatsijazьn vastra vodoldu arestap etken kylyk. Ol aajьnca 1930 cьlda 3000 kizi arestap algan. Japonijada politsija bir aaj partija-la komsomoldь tek-yze arestap salgan. Onojdo sud aldьna bir aaj 2000 burulu kizi tura vardь, prokuror kajzь kizini ne kerek burular turganyьn vojь-da vilbej, oncozьn çava burular çargьlar turdь. Kajzь kizini taьnyьn şьlavas, politsijaga vudymci çok ulustь too çok kьrarga velen epty protsessmonstr degen nede aajь çok (korkuştu) çargьlaryь la Japonija çurtь adь cьkan çer.

Burzuanyьn onojdo etkeni çanyьs Japonijada emes. Frantsijada politika kereginde burular vьtkyl armija cerydij ulustь tyrmee taştap turganyь çart volvoj kajьn. Kajzьla demonstrat-

sija, kajzyla zavastovka, kajzyla tartъzu oncozъnda proletariat ortozъnan kanca onnon toolu kizi tyrmeledip at. Bojun „demokrat“ dep adap atkan urtar faist terrorъnan kalъspaska kiceenip adъlar. Frantsijada komsomoldъn ile yreten „Avangard“ attu gazet tarkadъp turgan ucun a eskyrymdi arestovat edip tulular. **Germanijada** faistardъn turmovik vandalarъ kol tavъna edeten kыьktarъna udurlakan ucun arestovat edip at. **Pol’ada** aъs komsomol volgon ucun arestovat edip at. e aъs arecteerile emes: Pol’anъn cery uluzъnъn toktodu ok kыьgъnan komsomoldъn vazылganъ as emes. Emdi tura Pilsudciktar vaza aъ kandu syme taptylar. Kommunistar la komsomoldor oncozъ ava piondor dep ar saldъlar, pion volgonnъn argъzъ, arlu neme, aъs ltyryle - **Amerikada** vojъn korunar otrjadka kirgen ucun arestovat edip at. **Cехo-Slovakijada** jungturmovka kijingen ucun arestovat edip adъlar. **Bolgarija** urtunda eme le vakalap kergeni-le arestovat edip at. Jugo-Slavijada vakalapta kervozе tegin arestovat edip at. Politsija uurnъn tavъzuu „zagovor“ edip adъlar dep sagъla taap ozo kuucъnda „meni tudъgar, men oncogordъ arestovat edetim“ dep kыjgъrarga „Mandattъn“ vaatyъ cъlap oncozъn teki kajralъ ok arestovat’tap at. **Kъdat** erinde atagan kizi volu suragan ucun arestovat edip at. **Italijada** “Mussolini ezendik yrzin“ kыjgъvbadъn dep arestovat etkilep at. **Japonijada** deze er silkingeninin-de ucun... arestovat edip at. Onco urtta kandъj-la bir keregi ok neme ucun arestap turular.

apitalist urtarъnda tyrme ne aajlu neme? Ol syreen kerp neme. Ol mundъj volor: ujalту tavaru kыjъndar, atan ataarъ, oorular, eder i ogъ. Kyn vadъ talazъnъn urtarda, politika kereginde tyrmee kirip cъkan kizi i taap iteneri ok. e itener i tavылvas volor jine ozo ol burzua tyrmezinde nele kыьktъn vytkyl kursъn dyp cъgatan ucurlu.

Pol’ada kanca yzyn nadziratelder, smotritel (koryciler) komendantar tyrmeninъ vijleri volup turgandarъ vakъda kaanъn vijleri volgondor tyrmee vektetkenderin sogordo olordъn makacъzъ vaka ilbily ulus. Emdi politika kereginde vektetken ulustъ Pol’ada ugolovnъj kerekterininъ rezimine ezizine kocirgen, ajdarda olordъ kizi krely vodoor dep kajъpta izeneri ok adъlar. **Italija** erinde tyrmeleri ozogъ monastъrlarda, inkvizitsija argъcъnъn ibeelerinde turular ondo kerp caktъn turkunъna katolik tserkvezine aratpagan ulustъ kыjnar, ыlap

uzagьna karan ɵlymge salьp ɵltyreten volgon. Tyrmeleri karackь (kazemattar), ɵer aldьnda, cьktu ɵer turalar, cirij ber-gen ɵiveeler ondo su-kadьk kizi kelgene voььnca ooru tavar ɵerler. ɵe ondьj tyrmelerge Italijanьң fašistарь ɵaš ɵskyrьmder-di on veš ɵirme ɵьlag taštap ɵat. Kommunist-la komsomoldor-go saral kьjalдь viletени bu-la eki ɵyzyn kьjal berer: turguza ɵltyryš, emeze uzaka on ɵьl ɵirme ɵьl turkunьna kььп. Bu kizilerdiң ɵijit ɵazьn velen ɵok edip olordь turguzala karьдыp salьp ɵadьbь.

Kyn cьgьš ɵanьnda Kьdat ɵurta Indo-kitajda, Indijada tyrmeler onon do artьk korkušt, ondo vektetken ulustь agaštap salьp oturguzar, ɵerge taktaa ɵava kьңьlap salatаньda as emes. Olordьң ɵijir kursagь bir urtam suu ɵaңьs ris, tertpek volup ɵat. Olordь ujatkarьp tavaratanьп tavьna salganь-la toktovogon ɵe anajdarьп yzeri zakon ɵaradyр maktap elbedip ɵat. Ondьj kььп-ga cьdaar kizi as volup ɵat. Kyn cьgьš talazь ɵurtьң tyrmelerine vektetkenderiniң turguza ɵltyryštен vaškazь bu vektetken kizlniң ɵlymi uzagьna kььпndu karan ɵltyreri turu. Ondьj volzo „demokrat“ ɵurtlardьң Germanija, Anglija, Frantsija tyrmeleriniң vaškazь ɵaңьs tьštь-la. ɵe degin kɵzɵ munda vajala karu ɵogь, vajala šoktu tavaru, vajala zakonьң ezily vytken kulдьң uzyk ɵok kььпndu ɵyrymi. Serrati Maks Gelstьң vicik-terin kьcьrзаar, tsivilizatsijalu onco nemeni vileeci Evropanьң tyrmeleri kyn cьgьš talazьnda „varvar“ ɵondььpnaң kajkal volьp ɵaan ɵer alvaganьп kɵrɵriger.

ɵe bu arga ɵoktьң kььпнь munajьp tam kozulup vraadар: ol kььпньң oncozьla kɵdyre politika kereginde vektetken kiziniң vilezine ɵyktelip turu. Onьң algan kizizi, azragan valdarь, ada enezi oncozь bir dep yn ɵok, olordь predprijatijalardan syrup, kandьj la voluštanь kuru salьp, kirip oturgan kvartirazь-naң cьgara taštap, aštanь torolodьp turular. Kapital voььпньң klass ɵštьne vuur acьjрь ɵok, onьң kazьr aңдыj kьcьpnaң kььp-gьnda typ ɵok.

Emdi sler MOPRдьң on akcalарь kanaar vraadkanьп vodoorzor. MOPR politika kereginde tyrmeletken uluska olordьң vilezine voluška on ɵьl turkunьna cьgarganь 10084944 salkovoj. Munajьp kol kyciniң tavar groš akcalарь ɵuulup revolutsijaga kerekty ulustanь kɵp kizini ɵlymnen, cɵkɵnɵrdɵn argalagan, olordьң kuynyn ɵanvas sogьzьп vuzulvas etken akca vytken.

Kapitaldın koľna tyškenderge edeten boluř җаңыс тунь-ла вудур калатан емес. Revoljutsijanıң proletariadı војың корулајтан керекте көр җер алып җаткан бурзua судтың (tribunazы) җаргы ајдатан тактазың влaарь деп вис ајткан edibis. Ол tribunаның евин таар турза җетирген тушта, партија-ла кomsomol-го тартызу lozungтарына җонды ыкталтарга тuzалу болот. Ак террорго удurlazar, komudazar organizatsija vudyrege volышту болот. Судтың җibeelerinde онды тартыш ваштаарга, җаргы җољында емеште еви bildirze, җандра алвас туза җettirer, судтың војының җepseli-le бурзуазия ezizile судты кайра војлорың sogor, җаргаа taskagan баалу advokattардың volызы бу орто кыјалта җок керекты volып туру.

Intelegentsijada biske кару advokattар бар MOPR volуř kereginde olorgo ваып җат, onоң туза җedip туру. Rueggterdin kereginde advokat Кыдатың intelegentsijazyнда ваштада турган улустаң, танган vilgeninen organizatsija җазар алып, турузуп, vektetkeninen караңуј җerdegi улусты volnitsaga көcirtken. Skottsvorodogъ negr uuldардың kereginde өltyrege etken җаргыга olордың өltyryzin advokattар бир канца udatkandar. Partija komsomol асык иштеп volbos talalarda (zaщitnik) korup turуzaасының судта ајдатан sözi arazyнда ајдылбайда турза ордына партијаның lozungтары калың җонго ајдылып җат. Uсунда көр arazyнда җаргы vutken тушта MOPR advokattар җаргы җољында nele туза volгонды турганың таштавай kiceep турузуп, etken җаргыны cektej-le vaza kattар җуyltege сыгарып турулар.

MOPR-дың onco izinde бу иш канца krely akalu volып турганың ол җылы туркуньна revoljutsijanың улустарының җаргыда korultazyна сыгарган сыгыты 2438787 salkovoj җetkeninen көргызып туру.

Бу да oncoзы емес. Politika kereginde vektetken kizi kapital җurtарында каруcaар arга җок деп вис ајткан edibis. Җе онды каруcaар arга җогы тырмеден-de vozogon kijinde onоң ајгылбайт. Он канды-да ишке алвас vaskan алтаган тоозына он иштегилер, евеҗ-le solunurkaza vaza kattар arestovattар. Uсундагызында тырмеден көр kizi oorulu söök tajagy sajalган, vertitken, torolop ujadagan сыгып җадылар. Olorgo volуř kerek, совет sojusta olор амьрап алар ucurlu, kijinde olор војының кайнаган кысуп oncoзың revoljutsija ucun kатар беринер. Revoljutsijanың kadrаларың selip җазар турары-ла совет союз cike ајтса сын-ла (kuznitsa) устың узанып yly туру.

Politika kereginde çerineni köckön emigrant uluska voluştu MOPR on çylga cыgargаны 3668488 salkıvoj. Çe ordьna proletariat bir kanca çys, bir kanca muң adulu turuşcылары, vaşcылары oјto çandıra aldь, ol arga çok volzo, olordьn oncozь çok volor edi.

Усында MOPR izinde baldarga voluş edeteni as çer alьp turgan emes. Kөp arazьnda revoljutsija kizizi tyrmee emegeni le çava vektedip çat, anajdarda baldarь bir-de kydy çok (vesprizornik) artьp çadьlar. Övөгөнi çangalakta çokсыrap tyrenidep baldardьn enezi ölyp çatканы as emes volot. Bolgarijada Sofijanьn sovogьnda buskuş (vzгьv) volgon kijinde bir kanca kommunistardь öltürgen, olordьn baldarь сығыnar çer çok artьp kalgandar. Ondьj baldar көp MOPR olorgo kilep turu.

Olor çurt çakarıunaң çөpty arazьnda çөp çok to volzo, baldar çadar turalar vudyryp çat, baldardь azraarga revoljutsijanьn işmekcilerine verip çat, usunda olorgo sovet sojuzta azrap сығыnar çer verip çat. Germanijada Barkengofto-20 vala. Olordьn çetiziniң adalarь tyrmee vektedip oturь. Ekyziniң adalarьn politsija öltürgen, төrt-balanьn adalarьn faşistar öltürgen, vıryziniң adazьn tyrmede kьjnap öltürgen, vezyziniң adalarь 1923 ç. revoljutsijada ölgөndө; usьnda bir çaş vala politsija iştep turganьnaң çazьnpь çürgen bir Litovskij nөkөrdiң uulь. Elgersburg degen gorodto revoljutsija uluzьnьn baldarьnaң көp valaga сығыnar çer bergen vala turazь emdi faşist ministre Frik çaar salgan turu.

Baldar turazьn MOPR, çakarudaң çөp çokodo, terror tuzunda-da çazap vudyryp turgan. Baldar turazь Finljandijada Pol'sada, Italijada, var volgondor. Olordь emdi oncozьn faşister oodьp, cacьp saldьlar. Ondьj da volzo, olordьn cackan revoljutsijanьn yreni temeј, yrelip kalvas. Ol turalardьn icineң çana tyşpes revoljutsionerler cыgar. Finljandijada Salipka degen deremnede faşister baldar turazьn vaştađьp turgan (vospitatelnitsalardь) vala azrajtan kizilerdi arestovat edip turarda baldar cьn-la revoljutsijanьn demonstratsijazьn ettiler faşistarga olor kьjgьrdьlar:

Kөrmөstiң kьjьncьzь, sen varvaj воо turatan volzoң, vis seni tokproktor salarьvьs!

Granitsa tьzьnda revoljutsija uluzьnьn baldarьna kerekter etken çaan tura MOPR-da SSRS-de-de var. Moskva çanьnda Vaskino degen deremnede. Mьnda kantоньn attu-cuulu

kommunarlardың valdarы, Finlandiyanың кызы gvardiyanың, Vengrija, Bavarija çurtarda sovet respublikalardың tartышта so-
guşkandardың valdarы, Rumıniyanың, Japoniyanың, Bolgarija-
ның, Pol'sanың, Estoniyanың, Persiyanың, Sexo-Slovakiyanың,
Jugoslaviyanың onоң do өске revoljutsija keregine tartышта өl-
gen ulustың valdarы çyrgeni көryner. Syreen çaan (internat-
sional'nyj) ar alvатының ortodo nek. Stasovoj adының valdar
turazы Ivanovoznesenskijde çazalыp turu, oktjabrdың 15 çыына-
la MOPR ar çonnyң ortodo kongress kысыратan өjinde vudyp
асыlar.

Granitsa тызында valdar turalары on çыldың turkынына
MOPR turgan сыгыты 336020 salkovoj

Сыгытының тоозың çава çуup salaly. On çы turkынына
revoljutsija uluzына olordың vilezine kerek voluška MOPR сы-
gargan сыгыты 16528239 salkovoj. Kol kycile tapkan MOPR
groş akcalары varыp turgan çeri ol.

Ar alvатының ortozында proletardың yzeri vojlorына volu-
zatan ucury seni alvatы ortozында işti işteşsin dep molçop tu-
ru. Ol iştiң bir völyk keregi bu: MOPR nege kereky neme
granitsa тызында revoljutsiyanың kadrалары selip çazajtan işte
onyң tuzazы kajзы-krely syreen çaan volup turu, munы ves-
partijnyj çaş öskyrımge işmekcige, krestjanga sluzbada tur-
ganga aajlap, çartap ajдыp ver!

Burzuaziyanың arka çанында turgan кызы cery.

Şirokov degen komsomol volgon. MOPR-dың iziniң ev-
kinine tavзына ol vaza kozo sajkalgan. Bu kerekti kandыjla
dep vodogonyң sanazында vulganganың oncoзың vicikke vici-
gen ol vicik 1929 ç. „Internatsional molodezi“ çaş öskyrımnıң
ar alvatы ortozындагы degen zurnalga salgan volgon. Ol vicip
turды.

„MOPR akca alыp ar alvатының ortodo on akcalар çуup
turular. Çe munың oncoзының ucuru ne? Kyn vadыş talazы-
nda revoijutsijaga voluş-pa? Ne onojыp uzaka cөjilgen, ol re-
voljutsija? Biske kemdee voluşpagan, onдыjda volzo, bis çeңip
saldыvыs. Em turguzada munajda edip turza artыk kelizer edi:
bis vojыvыstың respublikаны тыңdalы, kyn vadызында işmekci-
ler vaşkarıudы koluna alарына vojlorы turuşşындар. Alza, ol tuş-
ta bis voluzarga keleribis?“

Komsomol ortozында Şirokovtor көp emes, onызы çart ne-
me. Şirokovtordы komsomol kyyn kajral çok kajra ide salыp

turular. Şirokovtordь çargьlaganьn vastra sojusta onco kizi sananьp çyri. Onь kogьp anca munca turuzatan тыңttu turuş-сылar tavьlvagan. Komsomol vastra bir yndezip onь politika kereginde çaramьktu volorь çok, klass eştyni agentь dep sal-ган. Çe ucур Şirokovto emes Şirokovtьn kьльgьn eeciьteninde, onдыj çetker ugunaң uluurkanatan, uk sөөgile koruulanatan tenek sagьştа onдыjdyң artkan ordь kaa çañs komsomol or-тоzьnda ancadala vespаrtijnoj çaş eşkyrymde ile çyret, onьn çьльjjatanь uzakta neme. „Men tekşi telekejdiң revoljutsijazь-na vytrej turum“ dep cike ajdarga kem de volzo, tidinves, çе onь munajьp çultaartьp korondu edip „çe munda bis vojbьvs“, alar bis çok to birde altam çer alvas—mundьj sagьştar çettire var. Edip turgan iziniң politikada turgan ucurun çettire tanьjta-нь çañs revoljutsijanьn çer telekejde uraakta byder keregин çart көрөтөн kizee-le bildirer MOPR-dың da izin anajьp ajda-tandarь bildire çyret.

Ar alvatь ortodo elbek internatsionalньj işti baştaardan ozo onдыj sagьştardь ordь la ьradьp salar kerek.

Сьндала „bis vojbьvs-va“, alar „bis çok to sraңaj neme vodolvos vo?“

* * *

1919 çьlda eevire çaanaң blokadaga yzeri belogvardejst-tardьn tyjmenine kurcaj aldьpьp kьstadala sovet respublikazь amьr tartьzьp maң alьvas mendeştu soguştа turgan çon vaş-kargan çakaruuлarga vaşka çurtьn çonьna amьr çadаль çөptө-zeli dep bir kanca-la katар vicik salьp turdь. Amьr vedrep vojbь-ньn mөрly soguzunada volvoj syreen çaan toluda kьskanvaj evtezeli dep turdь. Emeş тыştаньp альр buskalaңnaң çazandu-ga kecer ucun amьrap, eptezip, çөptөzip alatanь biske kerek volgon.

Sovet çurtьn oodo vazalь degen imperialister çajnazada çөpkө kirves turdьlar. Kanca-la evtezeli degen surakka volvo-dьlar, uncukpadьlar. Şak ol tuştа proletariat ermek vaştap ajt-kan. Sovet respublikazь la çuulaşkan keregi çok çuudь çarat-raj tartьzьp Pol'şanьn işmekcileri zavastovka ettiler. Rurdьn emir çolьnda iştep turgandar Pol'şogo çuu çepselin tartpassь-вьs dep zavastovka ettiler. Italijada çys munnaң toolor işmek-ciler oromdorgo сьgьp sovet Rossijanь cunдавagar, Pil'sud-kojgo çuu çepselin ijetenin toktodygar, sovet çurtь elge ko-вьgar dep turdьlar. İşmekci çonьn kycynde sotsialistarda so-

vet Rossijanьң naçыларъ bis dezir mekelenip turar boldылар, olordьң tabъzuu-la Italijanьң parlamenttь sovet çirttьn cundaj-taьn toktodьgar dep vařkaruunь ajdьp turdьlar. Anglijada iş-mekcilerdiң eji çok komьdaly kamaьnda tred-junionьң Gene-al'nyj sovedь „komitet dejstvija“ edele RSFSR-le çuundy tok-toprozo zavastovka etpejci volvosьm dep çar salgan. Ondьj-la bir ejiinde ar alvatьnьң ortodo transport neme tartacьlardьң komitedi voььnьң sojuzьnьң clenderine mundьj çakarun salgan Sovet sojuzka karşu atkargan kandьjda ceryu çepselin tartpa-gar dep.

Interventsijaga karşu demonstratsija ar alvatьnьң çirtьna kirdi. Italiya çerinde olor kynneң kunge volup turdьlar. şvet-sija-la Norvegijanь kurcaj aldьlar. Profvjurokrattardь çon kё-vizi voььnьң vařkaruuzьnьң politikazьna tartьřka cьgarьp tur-dь. Anglijanьң, Frantsijanьң, Italijanьң profsojuztarь vojlorynьң vařkaruularьn interventсийanь toktodьgar dep ajvьlap tur-dьlar. Avstrijada, Bavarijada, Berlinde, Gamburgta, Rurda iş-mekci klass kolunda çepseldy oktjavrдың lozung ucun turuzuga cьkan. Frantsuztьң flodьnda kerepterinde Andre Marti vaş-tagan tyjmeen cьkan, matrostor interventсийanь turguza tokto-dьgar dep turdьlar. Soldatka algan Pol'řanьң işmekcileri muд-naң toolu bis çaar keckilep kьзыl ceryge kozulup turdular.

Mundьj volgon kijinde oncozьn bis voььbьs edip aldьs, ar alvatьnьң ortodo proletariat viske birde voluş etpegen dep ajdьp volor-va? Munь ajdarьn çañьs-la cёkёncily vulgak sa-gьřtu neme ajdar, emeze çart kontrrevoljutsija kizizi ajdar. Bu voluş çok volzo, eştydi çeçeteni viske çys artьk kyc volor edi.

Kapitalist çeriniң proletarij vistin çirtka çañьs intervent-sija çьldarьnda korulagan emes. Sovetke karşu kompartijalardьң sraңaj tьң tavarularьn ezer aldь. Kerzonnьң attu cuulu ul'tima-tumь tuzьnda ilede çirttarda SSRS-ь korup demonstratsijalar volьp turgan. Çe ol tuzunda SSRS-ть korulap çon-la turup ta-lyzu edeteni çañь vařtalьp turgan. Emdi tura SSRS-ть korulap lozung cьgarvaj işmekciler birde tartьzuga cьkraп turular. Japo-nijanьң cery uluzь SSRS-na çañьs kezenizip turdь degen sesti ugala Berlinniң on muңnaң toolu işmekcileri Japonijanьң po-solstvo çadafan turazьna kelip, kёznёkterin oncozьn odolo, çuu vaştalgan tuşta proletariataң millionoң toolu kizi SSRS koorup cьgarlar dep ugustьlar. Gamburgta, Dantsigte, Djunkir-xende, Japonijaga ijer cery çepselin işmekciler kerevke salvaj

turuş edeteni bir kanca-la volgon; ne deze kyn cыгъş talazыnda uraakta çurtta Japonija-la SSRS çulaşpajıca volvos aajlu dep burzua gazetterinde salgan sös var ucun ondıj volьp turu.

Къзыl-kyn avgustың 1-зы. Ol kynıң lozung imperialista çuu vaştavazың dep tartызар, sovet sojuzta koruur degeni turu. Ol kyn demonstratsijada syreen көр ulus çuulьp kozo kirzip turu. Berlinde, Londondo, N'ju-jorkto ol kynde politsija-la katu tavaru çañыs katap volup turgan emes, işmekciler тып-çазың kыskanvaj sovet sojuska karuzыgan sagызың ondo onojьp көrgyзyp turgandar. Çañыs-la avgustың vaştapкь kyni emes imperialist çeri kyn vadыş talazь kujunda çatkan kyn cыгъş talazыnda kыjыnda turgandar konokтың telekejdiң prolelarijының төрөл çeri SSRS kandыjda vaalu tartызu-la turuzup aьp kalar-ga belendenip turgаның көrgyзyp turular.

Germanijаның proletarijalарь kajзы da zavastovkазь, kajзыda demonstratsijазь komudal tartызuu SSRS-ть корьj tanьla kolvolьзыр turu. 1932 ç. fevralda Japonija SSRS çuularga çazanьp çat degen tavыş ugulgan. Berlinde, Gamburgta, Essende işmekciler turguza açыktanar volдылар. Japonijaga atkarьp тұrgan nele nemeni volgoop көрyp turдылар. Cery kereginıң nele nemezin, kanca tonna Japonijaga ijip kerevke salьp turgаның oncoзың kommunistың vicik vazaacызына тоозың çettirip uguzup turдылар. İşmekciler Berlinde 50000, Gamburgta 10000, kizi Japonijаның keregine turgandардың çatkan тураларының çанына kelip Japonija ijer nemeni kerevke saldьrbasыs, toktodoro dep uguzup çarlap turдылар. Tavызу çaanaganынаң çaltаньp kerevke salar nemeni syrekej kuvultьp (şilkonus) dep çykle araj Latviya-la Ispanijаны өtkyre atkarьp ijgender. Çe kamьk astam çijten spekuljant saducьlardың mundыj symelegenin işmekciler ile cыgargan. Çys muң toolu işmekcilerdiң etken көр konferentsijalарь çar salgandar:

Sovet Sojuz-la çuu volzo-lo vis kызыl cery vologьbьs!

Pol'sada sovet sojустың granitsазында şpionaş ucun burulagan ulustь vaalaj ajtsa kyn тоозына өtyrgilep turadьлар. Bodozo do, olor kandыjda şpionaş etkeni çok volvoj kajsың. Bu krest'jandардың, işmekcilerdiң buruladьp turgan keregi çañыs-la faşister çuu ederge çazangыlap turgаның өskө kanca muң ulus ajдыр turgандыj-la oşkoş ajдыр çarlap turgandarь bu volьp turu:

Pol'sa sovet sojustь çuular varza, men kьзыl ceryge vа-
тыр kirerim.

Rumьnijada: vaşkaruunda alvаты uk uгыла ыlgazar, ulu-
urkazar şovinst korоньп elbedip kөгөн SSRS-tа krest'jan ulus
kьjьnda turu dep tenek sajkak çajradьp sovet sojuzka karuzь-
gan ar kizini ɵltyryř le korkudьp turdь. Çe onьзынаң ne vyti-
ti? Bessaravijanьң krest'jandarь munьnaң toolu ulus, kompar-
tija vaştada terrordoң çaltanьř çok, SSRS-ты kyndylep kyçindy
demonstratsijalar volot. Bu demonstratsija Kışinevada tartьzu-
ga çetirgen onьң vazьnda vaza kɵp arester volgon.

Frantsijada syrekej kattulu nekyylden çaltanvaj, komso-
mol ceryge çаңь kirgen soldattardь (agitatsija) evin таар vak-
тыrganь mundьj. Soldattar kɵp kattap (miting) tavьzu edip, de-
monstratsija çazap, SSRS ucun turuzup tartьzar volup turdьlar.
Kijindegi kalgancь (navor) soldatka alarь tuzunda birzinde mun-
dьj volgon, çаңь алган soldattar oturguskan toltura kizily te-
mir çol „internatsional“ kozoң-la varar voldь, soldattar (stant-
sija) seliner çer toozьna işmekciler le birge miting edip mun-
dьj (revoljutsija) tavьzu, çaratkan turdьlar:

SSRS-la çuulazar çuu volup varza мытык çepselibisti ko-
mandirlar çaarь ulaarь, kьзыl ceryge voluzьp soguzarь.

Kьdat çerinde KVZD-ң (kyn cьгыř Kьdattьң temir çolь)
ulam cьkan ɵɵn vis-le çuulaza vargazьп kol kyçile çatkandar
viske kandьj aajlu turatanьп kөгysken. Kьзыl cery general-
dardь udra sogordo munьnaң toolu Manzurija
işmekcileri, krest'jandarь onь-la çakşьlazьp maktap tur-
gulagandar, Zavodtu, fabrikalu çurтьң ortolorь şanxajda,
Xan'kouda, Kantondo, kalçu terrordoң çaltanьř çok (listov-
ka) vicikterdi çajьp, Gomindanga karşu sovet sojuska karu
demonstratsijalar çazalьp turdь. Onoң ɵskɵ, Kьdat çerinde al-
vatьзы çys million tooiu çettire cьdaldu sovet respublika emdi
vydьp kalgan tura vaadь. Onьң Kьзыl ceryu SSRS тың çuu
tuzunda akalu nekɵri-çarlap uguskan: SSRS-la çuu volo verze
Gomindanьң, generaldarьп arkazьnaң vis sogorьvьs degen.

Japonijada cery uluzьпьң volgoonvos tavьzuu tuzunda
SSRS-ты koguur tavьzu тыңьгань tyjmeen aajlu turdь, Japonija-
пьң, vaşkaruu onь toktodorgo terrorlop çonьп, inteligentsija
erkini vodoldu uluzьla proletariat çoktu—çoju uluzь ortozьnda
kɵp arestedip, cery ortozьnaң kɵp adьř, ɵltyriř edip turdь.
Çart-la, çazьm çok (militarist) sagьřtu uluzьпьң ɵji ɵdɵ bergen

ГЕРНО-А. МА...

Библиотечка

им. М.И. Галкина

кыльгын уйгөндөр сөвөзүткөн учурда Япония воюнуң чурту-ла
Кореяда револүтсия букалаң сьгьр вагвазын деп коркыга-
ның чарт болгон.

Сехо-Словакияда Японияга, Польшага, Румынияга, Лат-
вияга сунуң чөрселин четиритурган, кызыл сөрыле чылашпазыс, со-
вет-союсты коруйрыс деген тавьзудь чарадь турган муң ла
тоолор митингтар болуп турды. Бу коот толку сыreen чаанага-
нын ваькару көрөлө милитаристка каршу онды ишти ваьтаган ком-
сомольды торт токтоды салды, че токтодуу кыс четпеди, толку
емдиге сажалганча туру.

Мунай турган неме аа чок көр. Совет союсты коорь
сьгьр турган көр тоолу тавьзүлар выдуп турганын базанда айдар
едибис, Америкада, Австрияда, Грецияда, Англияда, Болгария-
да, Индияда, Швещияда, Эстонияда, Канадада, Испанияда,
Норвегияда, Швейцарияда Уругвайда, Аргентинада, телекейде
текши миллионду тоолу пролетариялар, кол кыс ле чаткандар сер-
гек аьктаныр воюның сок чаңы төрөл чери совет союсты
коруурга беленденген отурылар, керек деген тушта укан вою-ла
тура сыгыре револүтсиянын алаңынас ааынча турузурга сакьр
турлар.

Кажыда чуртта совет (представител'сво) вою водолду тур-
ган чөрлеринде ишмекчилер, интеллигентсиялар бисти совет сою-
стын чөринде иштенерге возодьгар деген чурangan бичиктерге
аңказы азыр турлар. Совет делегациясы Зеневте сьгьр воюның
керегин айдьр турган тушта совет союстын политиказын чакшылар
кындыеп турган, оо неле керегинең болузур турарьс айдар
сөстөдө, едер иштеде турузарьс теген уткуулдар, чөр устынде ар
чурттан келген бичиктер-ле аңказын аскьр турат.

Мунды турган кийинде биске телекейдин пролетарияларь во-
лушпаган, бистин учун тартыспай туру деп айдьр болор ва? Оно-
йьр айдьр болвос, онойьр айтканы төгун оо узериндө туру.

Че аяса кийинде екinci сөзи-кун вадьс талазьндала кун сь-
гьз талазь чурттын пролетарияларь воюлорьнын Октябр учун тарты-
зар ааын билбей турлар тегени сьн болор во?

**Кун вадьс талазьна-ла, кун сьгьс талазьна көс
сала көр!**

Сокор кизи чарык көрөй чат. Политика ааында сокор кизи
текши телекейде револүтсиянын еечиде чалт едип ськьлар турган
отторьн болгоовою турар.

Telekejdiñ revoljutsijazь udap kaldь dep ыjлазьр otturgan-
dar көstөрin çettire aajьnca çьзьр arуtanar ucurlu. Uk kuucьn-
ga kirer nemeniñ çolь kyyn vilbes zakondu revoljutsijanьң
kleetkeni tam vuzulalьp tam çartalьp aajь bildirip ickeeriler
kleet.

Germanijanьң işmekcizi, vaştar-la voььnьң көzi le Dnep-
rostrojдь көrөлө: Bis çakşь yjede çyrybis! dep ajttь.

Сьп, bis çakşь yjede çurtadьвьс!

— Germanijanьң kompartijazь turkaarь nekediь, ulaj ta-
varьp, taladьp çyre kalьң çondь voььna çuuktadьp turganьn-
da uzyk çok. Berlinde ol çonnьң көbiziniñ ynin alğan turu,
çatkan çurttьң көbizi (300.000) onьң spisok vicikteri ucun yn
berip turular, ondo kemdee, sotsial demokrattardaа, kyци-le
alarga çedişpes volьp turular, ol bu kijindegi parlament taldu-
unda 5.300.000 ynder voььna alьp aldь. Ol өjinde sotsial de-
mokrattar eki çьlga 750.000 işmekci yn ьскьндьлар, natsional
—sotsialistar oogoş burzuazijadañ kozup algandar işmekci rajon-
dordon deze çьlьjтьp salдылар kompartija deze ol-lo өjinde
700 muñ çañь işmekci ynge çedindiler. Turgan өjinenе akalu
eezl (rezim) partijaga көp muñ toolu işmekcilerdi voьunьң ma-
anьzь aldьnda demonstratsijalarga alьp cьgararga capтьk etpej
turu. Germanijada partija 300 muñ azьra kizily voldь, komso-
mol 60 muñ aza verdi. Sotsial-demokrat çikterinenе sөgylyp
çajralьp, işmekci kadralarьnьң akaluun ьскьньp turarda Ger-
manijada kommunist partijazь toktu çok өzyp, gorod eecide
gorod, predprijatie eecide predprijatijalardь vaktьpьp vraat.

Mundьj mөрly işti көrvөj kalar va? Nөkөрlөр taңvazьnañ
mundьj suru edip turular: onдьj volordo, Germanijada emdi-
gee revoljutsija cьkraј, kajьp kaldь? Bir çerdiñ çurt turgan
aajьn vaza bir çerdiñ çurtьnьң aajь la тыңej edip volup alvas
ucun. Çuu volordon ozo Rossija bir aajlu turgan, şak emdigi,
Jungтьң Germanijazь vaza bir vaşka aajlu turgan neme. Ros-
sijanьң kapitalizmь çuunьң ucь krezinde çok sьrajla çañьskan
ottura bargan, ne deze alvatь oncozь çuuda voş çok turala ol
өjinde voluş çettirerge cөлөө alьnvaј kalğan. Germanija kapi-
talizmь тыrenidenе çydezede, çuu өtkөп kijinde çьldarda cьda-
ль тыңьj vaadь. Faşistinе kyсyнды çepseline çedinele, vijik, vaj
kycтy koryucьлар - Amerika la Anglijanь taар aldь. Rossijada
cery oncozь revoljutsijanьң kolunda volgon. Germanijanьң ce-
ryu kicy, oo yzeri alьp turgan çaldu, ondo revoljutsija izin
çьldьra işteeri kajdagьzьnañ da kyc volgon. Rossijada men-

şevikter revoljutsijanьң ozo coң çañnaң uяandaа volzo, şidener voluştu volgon, revoljutsija kijinde vojlorьньң çөptөzөr degen politikazь-la sanagazьn tanьda-la işmekci kadralarьn oncozьn ьskьньp çьlyjтьp-saldьlar. Germanijada deze sotsial-demokrattar onnoң toolor çьldar turkunьna çon ortozьnda vojьna şidener şity çazagandar emdi aldьnda ozogь kyndyly kamaanь la, bir kanca yjee çetire proletarij ortozьnda eşkyryp olordь vaktьrp алган demokrat sagьzь la turular. Rossijada revoljutsijadaң ozo uzaktaң veri kycyndy vol'şevik partijazь revoljutsijanьң syreen çaan vaşcьzь Lenin vaştada var volgon. Germanijada deze kompartija vu çuuk arada-la buttanьp turup predprijatijalarga kirdi oң çana savьlgan, „sol“ çana savьlgan onь reformist çolьna kijdirip olorgo kiceengilegen toozь çok çөrcөkcilerdeң çañ-la arulangan. Mundьj birzi birzineң ajru vaška turgandь көrbөskө volbos. Ondьjь kerekti tort çartap turganь çok, çe kerektiң byder өjine kamaandu volup çat. Germanijada revoljutsija istorija aajьnca kьjьzьp cьkpas çolь-la, çuuktap kleet, kyn өtkөn toozьna bis oo çuuktap vradьbьs.

Onoң kirely emes arga sakьp turgan çon Pol'şa çurtь turu, kyn vadьzь Ukraina la kyn vadьzь revoljutsija turkaarda vosstanijanьң odьnda ulaj turular. Pil'sudcikter bөlyktelip алган көdyre deremneler zajьn tavьna çyrgylep, çaan çaşta ьlgal çok өltyrgylep, krest'jan ulustьң ne turganьnaң artkan kalganьn vlap turular. Deremnelerdi tyredip arga çogьna çetirdiler, Pol'şanьң vicik viceecizi Sventoxovskij munajda vicip çat: „Kazь bir çerde krets'jandar şili çedip alar arga çok ucun, көznөktөrin caazьn la vөktөp çadьlar; kerosin çedip alar arga çok ucun çarьdar nemezi çañs la beckede salgan yrgylçee өc-pөs odь“ volьp çadьp.

Kaпьga vergen deremne Pilsudcikterdi ajruuştu, maltalu, kazьktu utkup turarь as emes volot. Pilsudcikter bir çerde vosstanija tyjmeendi çapşьra vazьp salza-vaza өskө çerdeң-çalbьş cьgat. Gorodtordo zavastovkalar tam-tam көптөp tьңp vpaat. Pol'şanьң vaşkarucьlarьn tekşizi le çuuktap klaatkan buskalaңньң tolkuuzь olordьң sovetke karşulu kalçьlu tavьzьn krelen-dirip SSRS-ть tavarvas pakta çөpkө kidirdi. Çazьrp çuuga uиьn belendenip çatkanь çart volvoj kajьn. Pol'şanьң çurt icinde ne volьp turgьньn vodozo, vu çuu faşist turguskan (rezim) kattu eziniң toktogon ucь volorьn tanьjьrga kyc emes neme.

Ispanijada zavastovkanьn komь yzyk çok çaanар vраat. Ispanijanьn işmekcilerinиң tabьzь, kacandala vaşka çaltanbas idely aajь la olordьn volgon lo zavastovkazь politsija la kan togyzer soguştu volup turarьna çettirdi. Ispanijanьn kommunistardьn iştener çeri „Kьzьl Sevil'ede“ işmekciler erteezin (barikada) orom kecire şivee çazar çuulazьp vojlorьnьn oronidorьnaң politsijanь syrup turganь çañs volgon emes.

Barselonodo bir aьm sovetter organizovat edilgen volgon. Sevil'ede kijinde volgon zavastovkalar, polistija-la көp konoko сыgara turguskan kandu soguştar volьp vaadь. Bu çuuk la arazьnda komьstьn, bukalar soguştьrar oьnnьn çeri dep çuruka salьp turatan Ispanija, emdi revoljutsijanьn kujynьtktu tyjmeen tabьzuunьn çeri volup vраat.

Kьdat çerinde çys million çondu, eki çys muң kьzьl ceryly sovet respublika özyp tьңpьr kalgan turu. Ol Kьdattьn tös vaşkaruun vydyrdi vojunьn çerinde sovet zakonьn turgustь, generaldardьn yc çaan tavaruun kajra casьp taştadь emdi төrtinci tavarudь kajra syrup tartьšta turu. Can-Kaj-Şi „kьzьldardь yc aj ortozьna vazarьm“ degen sözi koomoj maktangan sös volup kaldь, ne deze, vol'şevike karşu төrtinci armija ceryniң vaştarkь la soguştarь onьn bir kanca divizijalarьn yze uyrelarine çettirgen. Çu aajьnda çaan kerekty turgan Хан'kou çuugьnda Tixij okean talaj çakazьnda (Czan Czon) politsija çerlerdi kьzьldar vlap алган volgon. Gomindannaң tuza çok turganь Japonija la Kьdattьn bu kijinde өrkөşkөн kerekte onьn kultьr kьльgь tanьla barganь Kьdat çerdiң çolьn tyjmeenge çettirdi. Şanxajda konoktьn zavastovka volup turu, Kьdattьn ickeeri tös çerinde (provintsija) vaşkarudaң aңlu çurtardьn көp çarьmьn partizanьn tyjmeen tabьzuu eevire aldь. Ol tyjmeen ucunda çettire çaan ottьn çartangan çalvьzьndьj kucyndy volьp Japonijanьn ceryu turgan Manzurijaga turavardь, ondo tank ta tarvazan da aviatsija ucup çyrer cery de onь toktodor сыdalь çetpej turular.

Frantsuztьn ceryynиң şinzyycizi Lezandr munajьp vicip turu „Japonija la, Amerika yzeri Evropanьn çaan çurtarь virlezip (interventsija) өmөлөze, ajdardala Kьdat çurtтьn, vol'şevik volorьnaң argalar alar“ degen.

Mussolini vicigen viciginde көrgyzy salьp ajtkanь munьdьj. „Kьdattьn varar çolь eki-le çol. Emeze oncozь tekşi Japonija alar, emeze ol vol'şevikterdiң çolь-la varar“. Ne ondьj

dep, birde ucurun ajtraj çaңыс la çartap salғань, бу еки çол-
дың каъзыда «текши телекејдиң tsivilizatsijazына çetkerly»
degen.

Indijada zavastovkalar, krestjan ulustың tyjmeeni tokto-
voj turular. Çurtta tavыş çok oncozъ агъм водolzың dep An-
glijanың vaşkaruu çar сығар vaška kiceenip Indija kereginde
kandyda dep ajtras voldъ. Çe ol „амьрдың“ аајың бу çуuk-
ta Bombeј le Kalkuttada volgon demonstratsijalarga oromdo
olturtken, шыkalatkan еки çуş kizi çada kalғань çettire çart
kerelep turu. Tyjmeen тыңыр турған кьдатың granitsljazына,
Birma çurtтына кесип кирди, emdi ondo Anglijanың ceryu le re-
voljutsija krestjandarыңьң өзур турған otrjadтарь la сың çuu
volьp turu.

Bis revoljutsija tyjmeeniniң төзөлүp vytken odularың-la
temdekter turuvъs. Kapitalistың тынаң artkan өskө çurtтарь
өзур турған revoljutsija tyjmeeniniң komuna текши kurcada
aldыrganь çart turu. Kapitalizm emdi амьрдаң astы, онызы оо
kacanda oјto çанvas. Ol çaңыс la vezen million alvatыңьң иş
çok kalған kerektiң çyrym çyktengeni le emes, çаныс la uk
kuucында da bildirbegen сыjанду сыгымыңьң korony көr-
gөni le emes (alvatынаң çөözөzi korogony çаныс SASS., An-
glijada, Frantsijada, Germanijada, Italijada yc çыl ortozына
trillion altың salkovojgo çetken). Çаңыс la çuudyң syreen çaan
şarkьrtu тыlazыр көdyrilgeni le emes. Çe ol konokтың өзур
тыңыр kleetken revoljutsijanың syreen çaan komuna, bir ça-
kazынаң vaza bir çakazына сыgara serpilip saјvalьp vraat, on-
дыј турғаньң kandyda terror, kanajьp taa işteer nekyyl tok-
todьp volvos.

Tartьzar kyuni çok turar, işmekcilerdiң tyjmeeni kacan-
daa „zakon“ çольнаң кьја сыkras, volgon çurtтар (**Anglija,**
Şvetsija, Norvegija, Japonija) emdi ulaj zavastovka tavьzuu
volor, vaşkaruudyң (apparady) аңылу uluzы la soguška çedip
turar, tyjmeen volьp turardyң төs çerleri volup vraat.

Kandydaa udur kereke tidinves, eң yze кьјында турған
sondop kalған, arga çok tyreңi krestjandardyң çurtagan çerle-
rinde emdi krestjandardyң vosstanie edip tyjmejteni, yzylbes
volup vraat (**Indo-Kitaj, Rumьnija, Jugo Slavija, Gretsija**).

Versaldың „çaraşтырасылар“ çазар vydyrgen çurtlarda re-
voljutsija tyjmenineң vradьp olorgo çettire syme таар, çatkan
çonның yzeri vojlorың uk söegi le eskөлөzөr şovinst çаның
kidirip, proletariattы çyultip çadaacы çerlerde emdi revoljutsija

proletariattyң tyjmeeniniң, kysyndy zavastovka jartьzuunьң, syreen çaan demonstratsijalaryң odularь volup vardy (Pol'sa, Rumьnija, Cexo-Slavakija, Vengrija, Finljandija da).

Armija cery, suga çyrer flot cery, kapitalistьң çaantajьн meke şyulte sanaa la, şьjdamnьң şьltuunda çazaldu turgan aka-lu vudymcily şitty emdi sagьзь kuvularga vraat. „Bronenosets Potemkin“ degen attu kerevтиң syr-kөлөtkөzi telekej çonьпньң ystynde savьльр ucup çyry: bu өtkөп çьlda Anglijanyң flodьң-da Invergordon degen gorotto vosstanija tyjmy cьkan; ol ok çьlda Cili flodьңda vosstanija tyjmy cьkan. Kьdat çerinde Frantsustьң flodьңda tyjmeen cьkьlap ok turgan. Frantsuztьң armija ceryunde komsomol vaşkaruuga karşu demonstratsijalar edip turganь as emes.

Grek çurttьң ceryu ortozьnda revoljutsija tyjmeeni tьңьj vererde vaşkaru onь toktodorgo eki komsomoldь өltyrerge sanagan, çe көр soldattar la proletarijьң syrekej komьdagan tar-tьzudaң volvoj erik çokto toktogon.

Kьdat ceryu ortozьnda kьзьl ceryu çanьна kireteni ezily çol vodoldu voldь. Japonijanyң ceryu ortozьnda interventsija tuzunda arestardь, өltyrişti көрө tura bir muң soldattar frontko varvaj mojnop turgan.

Argentinanyң ceryu ortozьnda komsomol revoljutsijanyң vek kadrlary çazap vudyrdi, ondogь soldattar revoljutsijanyң demonstratsijazьnda çanьs la kattap kozo kirişken emes.

Kolonijalarda çarьm kolonijalarda (imperijalizim) kaandu vaşkaru demokratijanyң kandьjdaa tavьzuuna kolbozu çok tavьна ot-la yldy-le ištener çerlerde өltyrişti, ceryniң çiuulajtanьн көрө tura, vytkyl oblastardь çok etkenin көрө tura kerekke alvaj revoljutsijanyң tyjmeeni toktop çatkanь çok, tam arь çanььp kysyndy volьp vraat. (Indija, Indo-Kitaj, Marokko, Sirija, Nikaragva, Filippinь, Egipet, Koreja, Formoza).

Kapitalizm çurtь tekşi telekej өзөгineң ot vurlap, cасыльp turaacь vulkandьj volup kuvuldь. Tyjmeen vojlorьньң өзөгinde çazalьp çat, onojьp çadar өjinde onьң tьзьна cьgatань kaa çanьs la cьgar, çe ol yzyk çok kysyn çiuunьp cьda-льн тьңдьp çadyr, kalgancь ucunda çanьs ekrine vuza sogorgo çuuktap keldi.

Çe MOPR munda ne kerekty? dep nekөрlөр ajdar. MOPR keregi çenip turgandarga kileeri emes, çe vastььp çatkandarga kileeri. Çe ol eki çyzin nemeni ajra yzer ucup çok neme volьp çat. MOPR keregin sananvaj, Telekejdiң revoljutsijazьн sana-

narga çarabas. Revoljutsijanьñ tyjmeeni kacanda bir aajьnca volbojt, øskø istorijalar la tynej erø tømøndy voloton. Bir mør alğanьñañ vaza bir mør alarьña uzyk çok varьp volvos, istorijada ondьj neme volbogon. Mør le şor selizip turar neme, cьgьльştьñ vøkøni øzyştin vøkønin selijteni as emes. Revoljutsijanьñ cokum çettire uluzьññ turgan keregi-şor volup vastьrgan øjinde alaarkabas, korukpazьnda, tartьzuda tuzalь artkan kalgan kycti severlep birleştirip alarьnda, vaza kattap çañ vaşkьzьñañ artьk soguška veletenip turarьnda volor turu.

Mirutta vektetken Indija revoljutsijazьññ uluzьn argaalar kereginde MOPR kajzь kirely syreen çaan kampanija ederi kerek volgon ede! Çe ol kampanija tyvi kandьj volgon edi? Politsijanьñ mekezine kirgen bir ekiden øskøzi çargьda vek turuştь, çaltanvas volgondor, ajdarda çargь sovet lozungtarьn Indijada çarandьrar kuucьn volup kuvьldь. Ol do as: onon volgoj MOPR-dьñ iştəp turgan izin kørup turgan revoljutsijanьñ øskø uluzь şor volup vastьrzada bir kileer kily çok kalvasьs dep vodop izengen ucun tartьzuga çaltanьş çok cьdap turdьlar. Germanijanьñ iştəkcileri valdarьn MOPR-ga verele politsija-la faşistar-la tartьzarьn tьñ sanaalu tьñ çazьn kьskanvaj cьgьp turdьlar. Revoljutsijanьñ iştəkci klazьññ kyc alьnar, izener çeri partijala komsomol volьp turgandьj tartьzuda vastьrgan, revoljutsija kereginə var çok kycin salgandarga sağzьññ çardak volotonь MOPR-da turu.

MOPR keregin sağьška albaza, onьñ edip turgan izin elvetreze, çarlap çaraduga cьgarьvaza, oo voluşpaza-Proletarij frontьññ vek turatanьña kilebegeni, revoljutsija uluzьnda korukpas sağьştu kerek tuzunda vojьn kьskanvas sağьştь tьñdьp øskyrvegəni ol volor.

Biske karşulalar ondьj organizatsijanьñ çaan ucurluun tanyр salgan onon veri udaan voldь, onьñ ucun MOPR kajdada syreen katulu nekədiр turu. MOPR-dьñ 69 organizatsijazьññ çerinde çurt vaşkaruunañ çøpty vytkeni 36-la. Onьzь as: biske karşulalar vojlorgьññ cłenderinə MOPR-ga çyzyndeş organizatsijalar vydyrup turular. Ekinci Internatsional fond Matteoti vydyrdi. Norvegijada Juridiceskoj fond turu. Amerikada Rodzərdьñ Bolduinnьñ volьş edeten onon do øskø organizatsijalarь turu. Germanijada on çandagьlar MOPR-dьñ organizatsijalarьn viruuzin vlapr algandar. (Politika kereginde tyrmede vektetken uluştьñ tyregen vilezine volьş edeten organizatsija anajdala onь vojlorgьññ voluş fondoзь edip aldьlar. Çe ol or-

ganizatsijalardıń oncoz kooıoj ujan volıstu kontoralar volup turu. Olor MOPR-dıj 11 million kizily, syreen çaan organizatsijalarga tendezip volbos.

Mundıj volor kögyske ile neme. Çaltanbas korukpas, volıj kьskanbas kьk kommunist revoljutsionnerleri tartıj turgan ajlatkьş şyulte sanaga kelizer çoldu neme turu. Olyp vıratkan burzua klasstıń ortozında, kul çañla çalgancı turgan sotsial faşist ortozında olordıń turar ucır cok. Munañ ulam bıstıń volış edetenibis tam artık kycyndı volor kerek agır çatkan suudıj mun toolu çol-la varır çañs sagıstu tartıj turgan revoljutsija cerydiń çyregin tıńdır, çetire çener, mör alarına izendirip, omok edip turarına çeder volıj.

Çaş öskyrım kыңьда tartıjlı çuuda.

Bu çylda bıstıń çazar ötkyrıp turgan XVIII MJUD.(Ar albat ortodo kereginıń çaş öskyrımıń kyni) kacandaa turgan aajıncı çuu çulazarına, sovetke karşı interventsijaga faşistka, öjly ökyre kattu zakondorgo karşı udurlagan volgon. Bıstıń XVIII MJUD revoljutsijanıń vajramı. Revoljutsijanıń çaş öskyrımıń kazıda çerde çon ucun tartıjka KIM maanılarınıń alđına çuunar kyni volup turu.

Ol tartıj eder çazaldıń turar aajı vaşkıdagıznıñ urak keregi көptөj vaadı. Burzua terrorınıń vazır tarkadı turacı vicigi emdi tura көптөгөндij kacandaa alđında көптөвөгөн. Komsomolgo udura karşı (mobilizovat) edip çepsegen faşistar, sotsial faşister, tserkve, (pecat,) vazır cыgarar vicik, cery, politsija, tyrme, sud-çargı. Burzua bıstıń organizatsijalarıstı vazarga arga vedrep turu. Komsomoldordı şpionaz edip cerydi saıgaktap, munıñ toolu ölymdu kilincekter edip turular dep, oncoz komsomoldıń izin vaşkaruudań çөpty volorıñ toktodor evin vedirep vaşkaruuga karşı iş edip turular dep vurular turular. Munıñ alđında bir-çyl ozo eki komsomol Avstrija la Cexo-slovakijanı (zapret) vaşkaruudıñ toktodu salgan. Komsomol organizatsijaları çondı çөvine kidirip eski sotsial-faşistıñ organizatsijalarıñ vuzır vıratkanıñ burzuazija көрөлө turguzala olordı öjin ökyre kattu zakon-la yjgendep saldı, olordı politsija terrorınıñ tavına verdi. KIM-ıñ granitsa tıznında sektsijalarınıñ artık kycyndı Germanijada turganına vaza ondı volor kyp zajıñ korkudır turu.

Mıñ arıznında konok tıstanar tış vererge turgan emes, çе syrekej kattu tartıjlar volor aajlı turu. Çyl kelgen zajıñ

komsomoldьn eger keregi kapital çanyна tam udurlazar karşu-
ga tavarьzьp turu. Emdi komsomol воjьnьn demonstratsijalarьn
eder kereginde oromdь olçolop turar kerek volьp çat.

XVI, XVII MJUD Germanijda, Pol'sada, Kьdatta politsija-
la tartьzuda өtkөп. Varşavada komsomoldьn demonstratsijazь
pulemet odь-la utkulgan volgon. Şanxajda komsomoldor onnoң
arestovat ettirgen, bir kancazь çyrymineң ajryldьlar. „Demokrattьn“
Germanijazьnda, sotsial-faşistьn idi Flejsnerdiң mekely kьlьgь-
naң ulam, komsomoldьn Lejptsigtegi (smotr) açьktaar көryzi
kanga көmdirgen. Cexoslovakijada Radotinda politsija valdar-
dьn çaş өskyrimniң demonstratsijazьn yze sokturar oktu multьk-
la atklagan. Torontodo (Kanada) komsomoldьn demonstratsija-
zь kujaktu avtomobilder le utkulagan volgon. Amerikada burzua
pecedi işmekciniң çaş өskyrimde, „çetkerly çana vraatkan sa-
gьş-la tartьzьp“ komsomoldь tort toktotsьn dep turdь.

Burzua komsomol-lo tartьzar ucun çaş өskyrimneң ar çy-
zyn çettire şyyn keberly organizatsijalar edip algan tudup ot-
turu, olordьn edeten keregi işmekci çaş өskyrimdi kuldanarь,
onьn ajlatkьş şyultely sanagazьn kuvultьp çovozodorь, onь
klass mekelep yrejçilerdiң izin mojnьna alьnarga beleteer. Çaan
astamdu kerek edip turgandardьn syrekej vajtak (subsidiya) сь-
garьp berer akca voluzь la faşistьn çaş өskyriminiң organiza-
tsijalar taadra өзө verdi. Italijada olor eki million artьganca çaş
uuldar, çaş kьstar birleştirip turu. Germanijada Gitler воjьnьn
kolьnda tudup oturganь millionnoң төмөн emes turu. Pol'sada
faşistьn „strelok“ degen organizatsijazь clenderin çarьm million
krezi dep toolop oturu. Faşistьn çaş өskyrimin cery izine ygreder
çaan organizatsijalar vistin çurtka çava çatkan: Latvijada, Esto-
nijada, Rumьnijada, Finljandijada, Litvada var volot. Germanija-
da çaş „өskyrimdi tьңьdar“ degen zakon vydup çat, ol zakon-
la işmekci kol kyci le çatkanьn onco çaş өskyrimi (eki million
toolu) sraңaj erte çazьnaң ala faşist instruktory vaştagan өnej
tjin turguskan ada төрөл çurtьn keregine kileer (patriot) ygre-
dyde turar. Japonijada ondьj organizatsija turganaң veri udaan
boldь, gosudarstvo oo syrekej көр сьgьm сьgarьp turu.

Çaş faşistarda kommunistardь, komsomoldordь, revolutsija pro-
letariattь sook көрөр kazьr sagьştu ygyredydi çarandьgьp, өskyr
typ çadьlar. Olordь revoljutsija uluzьn ada төрөл çurtьn өştyle-
dep көрөр, olordь korodor ucurlu, өltyrzedede zakon aldьnda vu-
ru volbos dep ygyredip turular. Faşizm revoljutsijanьn işmekci
klasstьn kereginde mьndьj aajlu çakarьp turu, faşistьn çaan

uluzь kommunistarga alarga karu işmekcilerge ulaj tavaru edip turgan bolzo, çaş faşistar komsomoldorgo tavaru edip turzьndep Germanijada komsomol kajdanda, „tekşi çövtü“ turgan çurtta bu kijinde çьlda çys krely çaş işmekci komsomol bolgon ucun buruladala çyrymin ajryldьlar.

Çe kapitalizmньң çaş proletariattь iştejteң vaza öskө çoldorь var. Munь çartap ajtsa, **çaş ulustь çаньs авьstardьnь organizatsijalarь-katolikter, protestantar, vaptistar „çaң ucun turuzacьlar“ adventister, oo tьnejler-xristostor, tekşi telekejde vojьnьnь clenderin on million krely volor, olorьnьnь ortozьnda syreen көр çaş proletariat kol kyci le çatkandar çyuzьnь çonьnь çaş öskyrymь volup turu. Baška, baška burzuazno sportivньj organizatsijalar clenderi anajьp ok on milliongo çettire boldu, olordьnь ortozьnda proletarij öskyrymь volgonь as protsentь emes. Bojskaut-la-olorgo çuuk Сехтьnь karcьgalарь dep oraniztsijalar çaş öskyrymьdi vojьna vaktьrarga „kresty çаң-la“ faşist evin birliktirip, iştep turgan organizatsijalar vojьnьnь clenderin eki millionoң төмөн emes toolop turular. 200 munьnaң төмөн emes çaş işmekciler sotsial faşistьnь çaş öskyrymin internatsionalьn biriktirip turular (Sim-la oo çuuk voluzaacь çaş ulustьnь organizatsijazь).**

Biske karşulardьnь mьndьj syreen kycyndy cerylerine bis udura turguzatanьs kapitalist çerinde turgan vistinь 300. 000 komsomoldor la turu, olordьnь көр çarьmь Germanijada Kьdatka kelizip çat (180.000), bu mьndьj baška katulu өjinde komsomol emди tartьzar volup turu. Bir çаньnaң syrekej katu terror, vaza bir çаньnaң gosudarstvоньnь apparadьnaң, onco çөөzө tavar çaan kerekterdenь syreen voluшту, vajtak çedimdy, kyci urak artьk karşuцьs volьp turь. Çe munь көрө turup kereke alvaj komsomol öskөncө turganda (onьnь özyр turganь ilede çurttar-da: Germanijada, Сexoslavakijada, Kьdatta, Indijada, Rumьnija-da Angijada) vistinь granitsa тьzьnda karьndaštарьs koldorьnь voş salьp tegin oturgan emes, olor maatьr çolь-la çon ucun, komintern le onьnь çaş nekөri KIM-ньnь cьdаль тьңzьnь, keregi çaranьzьn dep, tartьzuuda turup çat.

Revoljutsijanьnь kerekterin elbede ederine komsomol yyrendi. Germanijada çaş ulusta bir kanca zavastovka edip ötkyrdi, çaan kerekterdinь iledezinde bek jacejkalar vydyrdi, çaş ulustьnь profsojus sektsijlarьnь, organizatsijalarьnь vydyrdi, deremnede, cery ortozьnda iş çarandьrdь, školdo yyrener kerek-tin aajь çamandangan ucun yyrencikterdinь zavastovkazьn mөөр-

ly ötkyrdi. Воjънынъ akalu karşuu-sotsmolgo çaan şor eder yze-ri çenip işmekci kadraların ajra sogup alğan as emes. Germaniyanın komsomol lo partlanın politika kereginde syrekej çaan turuştarında oncozъ da Rejstaxka taldu etken tuştа revoljutsiyanın demonstratsijalarında, zavastovkolordo, onon do öske işte kacanda kubulvas akalu voluşçesъzъ volъp turu.

Frantsijada komsomol cery keregine karşu işti çakşъ çarandъra turgustъ, onın vaştaganъ-la soldatka çañ alğan ulustar revoljutsiyanın demonstratsijazın çañs etken emes. **Italijada** komsomol, syreen katu terrordъ akalu işmekcilerinin ölturyzin (Vladimir Tortton Petro Sekki onon do ösközi), katu iske salğan çargъlardъ көre turup kerekke alvaj, evin таар predprijatijalarga kirip olordъ revoljutsiyanın literatura vicikleri le көмө çajala ondo воjънынъ jacejkalарın vudyrgen. **Cexoslavakijada** komsomol oportunistın çalvъnganъnan ulam volgon krizistъ çenele bir өjine on tört muң toolu kizily organizatsija volup öskөн, ol çurtın воjънда çysten toolu çuga belendenerine udur, sovetke karşu interventsiya udur mitingtar organizovat etken, tört toktodъp salğanında kerekke alvaj vudyngе северler алып kalğan organizatsijaların emdigee çarandъrganca turu. Kъdat çerinde muңnan toolu komsomoldordon Kъзыl cerynin rajondorında komandir, krasnoarmeets çurt sovette predsedatel volъp turular, çazыt-çer rajondorında komsomol çirme muң kizily Хан'kou-la Şаnхajдын predprijatijalarında bek kolboşkon organizatsija vudyrgen.

Granitsa tъzında komsomoldordın politika kereginde iştegen işterin bir emeş toolu vicikke vadъratанъ çok volvoj kajtsын. Ol syrekej elbek iş vistin keregivis on aparatanъ, onon yure neteni, nekörlöriske воjъvъstın cener көrgөнis-le voluzatanъ turu. Ol воjъ көгүp vilgenin ajdъzatanъ çaan kerek, Germaniyanın komsomolъ öskөлөрдөн artыk Leninniң komsomolънын көгүp vilgenin alğan mergendezerin, nekörlөzip akalazarын, birleştirer iştin aajын, iştin төs ucур ezizin-vudyrerine kecirerin, çakarъp vaştаar aajын, vaza воjъn сектенерине onъzъ сын asta krezinde, kъska өjine воjънын slenderin evin таар eki artыk көптөdip aldъ, çañs la ol iş aajын keliştire turguzarga vilbezi ucun onın özyzin vaza katар sadarына çetirdi.

Çe granitsa tъzında karындаştarvъstın çyrymine, iştegen izine kilep volgogonъ MOPR çyrymine onın iştegen izine kilep volgoorыna kъjalta çok çettirip turu. Kapitalдын terrorъ öзүp turu. Ol çaş öskyrymnin ystyne tam tын sögylyp turu.

Kөзыгерле картаның қығурте көрзөгөр, олордың застенкаларында оның тоолу комсомол кыңда отурбай калған құрт қок.

Germanijada оның тоолу комсомол Берлинде отурлар, Лейпцигте, Гамбургта soldattardь қакарған сөс ukpagar деп teskeri sajkactagan ucun деп, қакаруга каршу bicikter қажраткан деп, politsija-la tartьška көзо kirişken деп. **Pol'sada** faşistьн застенкаларында қыстөң тоолу комсомoldor zavodtordo sajkactap teskeri сөс ajtkan ucun, revolutsija literaturazь bicikter қажраткан ucun, комсомolго kirgen ucun, кыңда оттурлар. **Italija** комсомoldьн ilede тоолу лидерleri tartьзу uluzь faşist кыңпсылардың казематеринде көр қылга bekteder қаргыь bytken. Бу қуикта **Bolgarijada** комсомoldьн ващаньларь баалай ajtsa oncoзь tyrmee tastatkan. Көр комсомoldor **Rumьnijada, Iugo-Slavijada, Litvada, Vengrijada, Ispanijada, Finljadijada, Estonijada, Gretsijada** tyrmеде отурлар. **Frantsijada** kyn зайьн комсомoldordь cery ортозында sajkak сөстөр ajtkan ucun комсомoldьн ващаруудаң қөпты bicik (legal'ньj literatura) bicigin қажраткан ucun arestovat etkilep турлар. **Japonijada** комсомoldьн көр қарьть tyrmеде otturь. **Meksikada** burzuaa kaptьrgan комсомoldьн işmекcileri кату iştiң қери Marijanьн degen ортолькка қер алдында каракьда тащаткан қадьлар. Муңпаң тоолу revoljutsijanьн қаш улустарь, канайьр та өлтыгь-тең artkandarь **Кьдattьн, Indokitajьн, Koreja-la Indijanьн** korkuшту каземеттинде bektetken отурлар.

Бу сыреен қаан караңуј қер, бу қаш улус көр кыңга молқыған bytkyl тоолу алвать көрөтөни uјату tavaru, kursactьн ащтаарь, kul vodoldu қығурми. Olordь undudup salatan biske ucun бар ва? Бу қаш uulcaktar, қаш valdar қығурминің akalu қакшьзын вош қажьм қығурмин bistің ajlatкьш қыulte sanagавьs keregine verip salgandar көр kizi sovet sojuzta воьь kору-лаар ucun verdiler. Tандагы konok ucun bis olorgo kileer ucurlu, olordьн қығурмин қеңiлtip revoljutsija kereginde ceberleerge турузар ucurlu.

Bicik кьсырган қаш kizi қуу kerekti sananьр volgoop көр, бу каындащтарьвьска казь krely kilediң, olorgo tildezer keregine казь krely voluштьн, olorgo казь krely voluzьн қетirdiң? Degin қакшь sananzaar бу kerekti билери көр тө emes. Bezinci kongres KIM тургускан қөвине bydyrer kerek; MOPR cieni volьр toogo-lo kirgeni отурбай воььньн комсомol kycinen emеш vөльр оо verer kerek....

Komsomoldың çepsenip belendeneri internatsionalizma la birge.

Nökörlөр ајдызат-çe MOPR-дың изи куунгерер iş emes. Опъзъ төгун темей. MOPR-дың изи кизи куунгервегидий сраңај волвогон. Çe ol işti çer volgonьnda çetire аајьнса тургузарьн вилвей çадылар. Мъпъң вируу (көр) ilede krezinde komsomoldorго тузур çат, ne ucun deze, olor бу işke emdige çetire çаş çyrekir аајьнса шытыведилер, кичеведилер.

MOPR izinde tutaktarь var volvoj kajtsьn, onдыларь көр. ТК MOPR-дың SSRS-тың 3-ci plenumь војьнъң револјутсиязьнда onдыј tutaktardь көр темдектеген. Ondo салгандарь револјутсиянъң еркининең MOPR-дың сектсияларь сондор калыр çаткань, kre-st'jandar arazьnda iştiң ujanь, as toolu çon çyzyni ortozyнда, çаş өskyrum ortozyнда iştiң ujanь vaza propaganda iştiң ujanь anajda onоң da arь көр турu. Бу—tutaktar MOPR-дың granitsa тызында сектсияларьнъң tutaktarь. Çe бу tutaktardың көвизи вистиң de MOPR organizatsijalarьnda kelizip ok çат.

Bistiң organizatsijalar көр çerde bis kereginde keregин çыдырвазь, çon icinde işteң ајтылатань, politikanьң ајлаткыş шыulte izin akca çөөзөө kereginiң izine vastьratань volup çат. Бу orto komsomol alvatzь ortozyнда војьнъң internatsional'нъј izin etkenine çava MOPR-ga çetirer voluzь as emes volor.

Көр savazьnda komsomol organizatsijalarьnda internatsional'нъј туғускан изи ең арга çok коомој. Oндыј volzo, MOPR-дың izin аајьнса тургусса, ol alvatzь ortozyнда iştiң jacejkanьң aktivtarьнъң çaranar орныкан çeri volor edi.

MOPR 29 çurta 208 tyrmede шеф volьp турu. Бу işti el веде çајьp аајлаp salza шытымер komsomoldordың көвизин војьна tartьp çuudьp alar edi.

Таңьнаң шеф volotonьн таңьнаң viciktezetenin, вистиң komsomol-la кун vadьş talazьnda tyrmelerde oturgan komso-moldorь karandaş аајлу vicizip vicigin ulaşpas cike kolyна алызатаньна евин таар çedizip алза, MOPR-ga kirger komsomoldordь tyrmelerdin çeriniң аајьн тапьтса, olordь ваşka, ваşka tyrmelerdin турган кылык çаңьн çetire тапьтса olordь anda шеф voloton аајьн вилерине çetirze, ol тушта komsomoldor çаңьs la куунгерер көр тuzалу iş tavar emes, çe ucьnda MOPR-ga Kominternга da çetire toolu işke taskagan ulus volor edi. Eң ty-

bynde ondyj nekör jacejkanьñ vojьnda, vojьnyñ izin çetire vileri kizi alvatь ortozьnda işte kyungerer çilvily kuucьncь (dokladcik) kerektiñ ucurun tös çartarь volot.

Aңly nekörlör kapital çurьnda çylak edeten aajьnyñ ucurnь өнөтөjin yurenip turarlar edi. Bulgandyрar şylaktardь, kьjьndu şylaktardь, karan tujuk sajkakьylarla көstөştigende ondyj nemelerdiñ çart көriner tuzьnañ vodop vilele, tanьjla şьlu tuzьnda kanajda aylanьp turatan ucurnьna syrekej kьjalta çok kerekty volьp turgan nemee vaşandьrьp salar edi. Mundьj kerektiñ ucurnь salgan kajzь bir bicikter var da volzo, olor sraңaj as, çe onьñ kerek volьp turganь syrekej çaan: kajzь bir çetire taskavagan nekörlör kajzь bir komsomoldor, udaan şьluga kьjьnga cьdaşraј өskөлөrdi cьgarьp verip turular onьzь la vojьda argalanganь çok volьp turu. Onojьp kerekte aajlanatanь kьn vadьş komsomoldorьna kьjalta çogьnañ kerekty turganьnañ artьk volьp turu.

Kalgancьzьnda, bistiñ MOPR-dьñ jacejkalarь granitsa tьzьnda MOPR-dьñ jacejkalarь şeftiñ kereginde kolvozьp alar edi: Ol-la çoldorь-la bistiñ komsomoldor lo granitsa tьzьnda komsomol organizatsijalarь kolvozoton keregin çarandьrarga çaraar edi. Bu aajьla granitsa tьzьnda MOPR-dьñ biciktezeteni alvatь ortozьnda kolvozotonьñ jacejkanьñ biciktezeteniñ bydyp cьgьp turar çeri volot edi. Onьjьp bicik aьzatanь organizatsija tuzalunañ vaşka (cenep көrgөнin uguzatanь. Alvatь ortozьnda işke çañ kadralardь tartьp kidirip alatanь anajda onon arь). Ol yuredyde turgan keregi syrekej çaan. Bistiñ sovet komsomolь granitsa tьzьndagь karьndazьnañ erkin kьlьka yurenip turu olok tuşta onьñ sagьzьn omok edip çat. Onьñ sagьzьn tьңdьp nede kьjьndь көdyter edip çat. Bicik aьzatanь ucunda kajь bir çurьñ çerin vilerge kyungertip çat, onь tanьp vilerge kicendirip çat, komsomoldьñ tekşi yureduyne voluştu volьp turu.

Tyrmede oturgandarьnyñ bicikterin өjinde vilip turar, ak terrordь kьlьgьn көrgyzyp turar tyrmelerde MOPR-dьñ işter turgan izin көrgyzeten MOPR-dьñ cenep çazagan ulaj turar aңly tolyktarьnañ ulam bildirip turu, oo vojьnyñ izine karuzьp iştener kicemeldy kiziler bu işti eder volzo, MOPR dьñ izi kyunzerde çilvirkeer de iş volot.

Kalgancьzьnda MOPR-dьñ organizatsijalarь alvatь ortozьnda komsomol kampanijalarьn işterdiñ ortozьnda voluştu volot, bir kezigi izinde vajagь-la alvatь ortozьnda çaş ulustьn

kynunde volıstı volor. MOPR organizatsijaları molçulu vydyreten XVIII MJUD ötkyren kereginde etkeni kaj.ь krely көp turu? Nede etkeni çok MOPR-дъ бу kerekke tartkanь komsomol komitetlerinde kajzь krely көp turdъ? Srañaj as ajsa ça-ñsta çok volbozьn. Ondъj volzo do, vistin unudьp salatan ucır çok turgan tyrmede kьjnalьp çatkan komsomoldor keregin MOPR ajdьp verer edi, olordьñ viciklerin alьp çetirer edi, ol vicikter MJUD-tyñ vajram eñir orto kandьjda doklad kuucьnañ artьk kelizer edi.

MOPR izin çarlap önzideri kerekty volorьn bu orto temdektevejce volbos, ne deze, MOPR alvatь ucьnañ ьlgazar vojlor ulurkar vijirker kьkьktañ ulam көryneden seök seöktin sagьzьnьñ tutagьla tartьzar tartьzunda tuzalu volor edi, ar alvatь ortozьnda internatsional'ньj kerekte kommunist revoljutionerlerdin erkin kьkьgn көrgyzyр vistin SSRS çurttyñ ucun vaška, vaška alvatьlardьñ arazь vistin komsomoldordьñ tanьvagan-da çonьñ turuzup ölyр çatkandarьn көrgyzyр turarь voluštı volor edi. Tañ vazьn nekörlör, alvatь ortozьnda işti vaštanьp iştenerge biske vaštap vaštandьrar metod çok tezip komudar iklamzьrap otturadьlar, çе vojlorьnьñ tumcugь aldьnda antisemit çongo karšu nede aajь çok kalçu vijirkeer vajlanar kьkьk vydyр turat (temdeker ajtsa Odessa, Şatura).

Ol emeze mundьj vydyštı neme. Mergen komsomol keregin akalu çakşь vydyryр çyrgeni көrynyp tuar temej kyn ötkyrgeni çok cektedip ajtyrganь çok. Oncozьnda çakşьnak çakşь-onoñ artьk volotonь keregi çok. Çе çetker vula cьkty: Uul çongo karšu, anti semit kьkьktu srañaj karšu turar emtir. Kanajdar? Kalçuura vergen komsomol-vaşcьlarь onь turguzala komsomoldoñ cьgara cacьp ijdiler, mergendezeci emdi mergeni toktop kaldь, ol emdi keregine kileves volьp kuvuldь: Bir anca-тьnca öji ötkөн krezinde oncozь tekşi kьja көrötөнөñ ulam cьndala sagьzь kunuga verdi, iştejteni koomojtyр vradь, çе munda proizvodstvo kereginde komsomol kereginde kiziniñ çok volьp cьkty çьlьjьp barganь ol. Çе onojьp varvaj ösködө aajlu vyder edi! Internatsional'ньj işti cьn çettire etken jacejkada ondьj neme volbos edi dep vis ajdьp turubьs. Ol uulga çartap ucurun ajdьp verip voluzьp vajagьla MOPR-дьñ izine salar kerek volgon udavasta vaşkьda kul çyryminin çedişken teskeeri sagьzь kudulup çьlьjьp kalar edi.

MOPR-дьñ internatsionalda kerektni izi kajzьzьda kyungerer iş emes dep ajdьzadьlar. Çе Moskvanьñ Lenin rajonьn-

da valdar Braziliya çerile kolbozu vudyryp aldylar, andagь nekörlördin ijgen vicikterinen köryp ol as la kizi bileten çerde көр solun kajkamсык nemelerdi bildiler, revoljutsija tartьzuu bildire sezikty volgon ol vicikterin vytkuyl enir ötkyre kьсыгьр otturar boldylar. Kremencugta internatsionalnьj işti vaştagan uluştь elekter katkьratan volgondor, çe İspanija çurtunaң vaştap-la vicigen vicigi kelerde, oncolotьnaң cocsьgan aajlu elektegen katkь ordьna kajkagan sygynyş boldь.

Alvatz ortozьnda internatsionalnьj işti yzeri MOPR izin komsomoldьn vьjьnь çerinde iş-le kolboştьгьр volbos vaza bir kerek çanьnaң onьn xozjajstvo icinde izin politikanьn ьk-sam kerekty kampanijalarьla kolboştьгьр volbos dep ajdьzadь-lar. Çe onьzь sraңaj negede çarabas sөs. Saratovto kraevoj kongress KIM kerekterin ötkylerde KIM-le MOPR dьn adьn adagan mergendeş brigadalarдьn organizatsijalarь vytken. Ol brigadalar proizvodstvоньn akalu izinde blaaza ar alvatz ortozьn-da internatsionalnьj iştiң көckin maanьzьn kolgo alarga kice-nip turgandar. Ar alvatz ortozьnda internatsional iştiң maanьzь aldьnda deremneler yren salar, kьra çuun aş veleteer işten edip ötkyryp tardylar. Kьdat komsomoldьn adьn adagan aş veleteer komsomol brigadazь, voьjьnь adagan adьna çedizerge, birzinde tynde, vorogondo, karlu şuurgan tuzьnda çol çok uma-ka çyryp, aş veleteerini өjind vudyрге kiceengender. Pred-prijatijalarda eki a alu çaksь brigadaa KIM la MOPR adьn adap bergender. Komsomoldor olorgo çedeten çanьs-la ar alvatz orto-zьnda int-rnatsional ke ektiң maanьzь volor dep bile—tura turuş-kandar. Proizvodstvоньn izinde çarkьndu mөrөjgө çederge kiceengender.

Ar alvatz ortozьnda internatsional iş le vaza bir kezek çanьnaң MOPR, izi onьn ezizince organizatsija vaza, onь-la vaktьrza ol jacejkanьn izinde oncozьnda ile köryner çerde tura varar. Kandьj-la çon kul'turazьnьn ajlatkьş şyultely yuredydiң izinde voluştu volor. MOPR-dьn 10 çьldьgь kynderinde ar alvatz ortozьnda internatsional kerektiң kongrezine veletener tuşta bis ar alvatz ortozьnda eder internatsional izibistiң aajьn oncozь tekşi şinçilep көrөтөн, onь çon icinde çaraar eder çyrymды edip тыңдар ucurlu. Ol iştiң komsomolgo syreen çaan kerekty turganьn nekөр Stalin көrgyzyр turganь çanьs katap volgon emes „Ar alvatz ortozьnda internatsional kerekke şytyyr sagьş çaantajьn komsomoldьn ininen ajьlvas volorь

kerek". VLKSM Bastra sojuztardың VII-ci konferentsijazына
bicigen biciginde munь ol vaza katar bicip turu.

MOPR-dың on сылының jubileji bistiң soguzta ar alvatь
ortozynda internatsional iş çaja salgan massovыj iş volup vaş-
talganь volor ucurlu. Bu kerektiң oncodon artьk akaluu mopr-
dыjь volьp turu. Onьң izine çemezer, elbeder, komsomol ki-
seemelin kamьzar, oo sojutzь tekşizi le kidirip alarь kerek
turu.

Bistiң erkin kыльk'u өtkөн kynderibistiң adьnda! Bistiң
aldьnda keleten makatьlu konogьvьs aldьnda vek volьzn!

~~Горьковский 1945~~

Баазь 20 акса
Цена 20 коп.

3636-15

По заказу облкомитета МОПР

На ойротском языке

Молодежь под знамя МОПР

Перевел И. С. Никифоров.

Записотделение ОГИЗ'а Ойротфильмал
г. Ойрот-тура, Социалистическая, № 10.